

ЦЕНТРАЛНА ИЗБИРАТЕЛНА КОМИСИЯ

МЕТОДИЧЕСКИ УКАЗАНИЯ

на Централната изборителна комисия по прилагане на Изборния кодекс от секционните изборителни комисии в изборите за общински съветници и за кметове на 27 октомври 2019 г.
(приети с Решение № 1281-МИ от 3 октомври 2019 г. на ЦИК)

СЪДЪРЖАНИЕ

I. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

II. ЛИЦА, КОИТО ИМАТ ПРАВО ДА ПРИСЪСТВАТ ПО ВРЕМЕ НА РАБОТАТА НА СИК В ПРЕДИЗБОРНИЯ И ИЗБОРНИЯ ДЕН. ЛЕГИТИМАЦИЯ И ОТЛИЧИТЕЛНИ ЗНАЦИ

III. ПРЕДИЗБОРЕН ДЕН - 26 октомври 2019 г.

1. Получаване на изборните книжа и материали
2. Действия по подготовка на изборното помещение
3. Действия по подготовка на пространството пред изборното помещение и на сградата, в която се помещава избирателната секция
4. Охрана на изборните помещения
5. Съдействие от кмета на общината/района

IV. ИЗБОРЕН ДЕН – 27 октомври 2019 г.

1. Откриване на изборния ден
2. Отваряне на изборното помещение
3. Действия след отварянето на помещението
4. Допускане до гласуване на избирателите – български граждани. Гласуване
- 4.1. Документи за гласуване
- 4.2. Проверка дали избирателят е вписан в избирателния списък
- 4.3. Действия на СИК, ако избирателят не фигурира в избирателния списък и е вписан в Списъка на заличените лица
5. Вписване в допълнителната страница на избирателния списък (под чертата) в изборния ден
6. Гласуване на гражданите на друга държава – членка на Европейския съюз
7. Оспорване на отказ за допускане до гласуване и за вписване в изборния ден
8. Гласуване с придружител. Списък за допълнително вписване на придружителите
9. Предоставяне на бюлетини на избирателя и гласуване
10. Запълване на избирателната кутия
11. Гласуване при сгрешена бюлетина
12. Гласуване при показан и заснет вот, бюлетини с несъответстващ номер (недействителни бюлетини)
13. Закриване на изборния ден

V. ПРЕБРОЯВАНЕ НА ГЛАСОВЕТЕ И ПОПЪЛВАНЕ НА ПРОТОКОЛИТЕ С РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ГЛАСУВАНЕТО (ЗА ОБЩИНСКИ СЪВЕТНИЦИ, ЗА КМЕТ НА ОБЩИНА, ЗА КМЕТ НА РАЙОН/КМЕТСТВО)

1. Попълване на част I от протоколите
2. Преброяване на бюлетините (гласовете) и попълване част II от протоколите
- 2.1. Преброяване на бюлетините (гласовете) за партии, коалиции, местни коалиции и независими кандидати
- 2.2. Преброяване на предпочитанията (преференциите) и попълване на част II, лист 2, т. 10 от протокола за избор на общински съветници
3. Пренасяне на данните от черновите в секционните протоколи на СИК
4. Копиране на протоколите на СИК

VI. ДЕЙСТВИЯ НА СИК СЛЕД ПОПЪЛВАНЕ НА ПРОТОКОЛИТЕ

1. Опаковане на бюлетините и другите изборни книжа
2. Транспортиране на изборните книжа и материали след обявяване на резултатите от гласуването в секцията
3. Приемане и обработка на секционните протоколи от ОИК
4. Предаване на торбите с бюлетините и останалите изборни книжа и материали на общинската администрация

VII. ЗАЩИТА НА ЛИЧНИТЕ ДАННИ ПРИ ОБРАБОТВАНЕТО ИМ ОТ СИК В ИЗБОРНИЯ ПРОЦЕС

- Приложение 1: Образец на протокол на СИК за вземане на решения
Приложение 2: Протокол на СИК за избиране на кмет на община/район/кметство
Приложение 3: Протокол на СИК за избиране на общински съветници
Приложение 4: Чек листове:

- Действия на СИК в деня преди изборите
- Действия на СИК в изборния ден. Откриване на изборния ден
- Действия на СИК по допускане на избирателите да гласуват
- Действия на СИК с бюлетините и избирателната кутия

I. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Настоящите Методически указания целят да гарантират точното и еднакво прилагане на разпоредбите на Изборния кодекс от секционните избирателни комисии (СИК) и да дадат практически насоки при работата им в изборния процес.

Секционните избирателни комисии изпълняват правомощията си от деня на назначаването им до приключване на изборите, предаването в общинските избирателни комисии (ОИК) на протоколите с резултатите от гласуването, избирателните списъци, декларации и други, а в общинската администрация – на торбата с бюлетините и останалите книжа и материали и поставянето на видно място пред секцията на копие от подписаните протоколи с изборните резултати.

Членовете на СИК се освобождават от служебните им или трудовите им задължения за деня преди изборите, за изборния ден и за следващия ден. За това време те ползват по свой избор неплатен служебен отпуск, който се зачита за трудов или служебен стаж по специалността, или по тяхно искане – полагащия им се платен годишен отпуск.

Членовете на СИК при изпълнение на своите функции са длъжностни лица по смисъла на Наказателния кодекс.

Членовете на СИК не могат да носят отличителни знаци на партия, коалиция, местна коалиция или инициативен комитет, а също и да провеждат предизборна агитация.

Заседанията на СИК са законни, ако на тях присъстват повече от половината от състава им.

Брой на присъстващите	Брой на назначените членове на СИК
3	5
4	6
4	7
5	8
5	9

Заседанията на СИК се ръководят от председателя, а в негово отсъствие от заместник-председателя.
Решенията на комисията се вземат с мнозинство 2/3 от присъстващите членове.

Брой на присъстващите	Предложението се приема, ако са гласували „ЗА“
9	6
8	6
7	5
6	4
5	4
4	3
3	2

Решенията на комисията се приемат с поименно гласуване, което се отразява в протокола, като се вписват имената на членовете, гласували „за“ и „против“. Не се допуска гласуване „въздържал се“.

При провеждане на заседания и вземане на решения СИК съставя протокол по образец – приложение към методическите указания.

Решенията на СИК могат да бъдат оспорени пред ОИК, която се произнася в рамките на един час, но не по-късно от края на изборния ден.

Членовете на СИК са длъжни да подпишат протокола с изборните резултати след установяване на резултатите от гласуването и попълване на протокола. При отказ за подписване на протокола членовете на СИК носят административнонаказателна отговорност по Изборния кодекс.

II. ЛИЦА, КОИТО ИМАТ ПРАВО ДА ПРИСЪСТВАТ ПО ВРЕМЕ НА РАБОТАТА НА СИК В ПРЕДИЗБОРНИЯ И ИЗБОРНИЯ ДЕН. ЛЕГИТИМАЦИЯ И ОТЛИЧИТЕЛНИ ЗНАЦИ

При получаване на изборните книжа и подготовка на секциите 26 октомври 2019 г.	При откриване на изборния ден 27 октомври 2019 г.	По време на гласуването	При отваряне на изборните кутии и установяване на резултатите от гласуването
	Избиратели		
	Кандидати		Кандидати
Наблюдатели – български и чуждестранни	Наблюдатели – български и чуждестранни	Наблюдатели – български и чуждестранни	Наблюдатели – български и чуждестранни
Застъпници	Застъпници	Застъпници	Застъпници
	Упълномощени представители на партии, коалиции, местни коалиции и инициативни комитети	Упълномощени представители на партии, коалиции, местни коалиции и инициативни комитети	Упълномощени представители на партии, коалиции, местни коалиции и инициативни комитети
	Представители на средствата за масово осведомяване	Представители на средствата за масово осведомяване	Представители на средствата за масово осведомяване
			Анкетори

Легитимация и отличителни знаци:

Наблюдателите се легитимират с удостоверение от ЦИК и носят отличителен знак, утвърден от ЦИК – Решение № 607-МИ от 14.08.2019 г. на ЦИК.

Застъпниците се легитимират с удостоверение от ОИК и носят отличителен знак по образец – Решение № 607-МИ от 14.08.2019 г. на ЦИК.

Упълномощените представители на партии, коалиции, местни коалиции и инициативни комитети се легитимират с пълномощно от представляващите партията, коалицията, местната коалиция или инициативния комитет и носят отличителен знак по образец – Решение № 607-МИ от 14.08.2019 г. на ЦИК.

Анкеторите се легитимират с удостоверение от ЦИК и носят отличителен знак по образец – Решение № 607-МИ от 14.08.2019 г. на ЦИК.

Представителите на средствата за масово осведомяване (журналисти) се легитимират с удостоверение от съответната медия/журналистическа карта.

В изборния ден наблюдателите, застъпниците, упълномощените представители не са обвързани с конкретна изборна секция. В изборното помещение в изборния ден и при въвеждане на данните от протоколите може да присъстват само по един наблюдател от една и съща организация, по един застъпник на кандидатска листа от всяка партия, коалиция, местна коалиция или инициативен комитет, по един упълномощен представител от всяка партия, коалиция, местна коалиция или инициативен комитет.

Справка за регистрираните кандидати, наблюдатели, застъпници, инициативни комитети, представители и анкетьори може да се направи в публичните регистри на интернет страницата Централната изборителна комисия www.cik.bg и на страницата на съответната ОИК.

Лицата, които на изборния ден не носят отличителни знаци или носят отличителни знаци извън утвърдените от ЦИК или откажат да се легитимират със съответното удостоверение, се отстраняват от изборителната секция с решение на СИК.

III. ПРЕДИЗБОРЕН ДЕН – 26 октомври 2019 г.

1. Получаване на изборните книжа и материали

В предизборния ден – 26.10.2019 г., определен с решение на ОИК член и длъжностно лице от общинската администрация, определено със заповед на кмета, предават на председателя на СИК бюлетините и другите изборни книжа и материали в присъствието на зам.-председател, секретар и членове на СИК, както следва:

1.1. Изборителни списъци:

- част I и част II (приложения № 1-МИ и № 2-МИ);
- за гласуване с подвижна изборителна кутия (Приложение № 3-МИ);
- за гласуване в лечебни заведения, домове за стари хора и други специализирани институции; (предава се на СИК от ръководителя на лечебното заведение/дома/) (Приложение № 4-МИ);
- за гласуване в местата за изтърпяване на наказание лишаване от свобода и задържане (предава се на СИК от ръководителя на мястото за изтърпяване на наказание лишаване от свобода и задържане) (Приложение № 5-МИ).

1.2. Изборителни кутии и отделни непрозрачни кутии за отрязъците с номерата от бюлетините.

1.3. Кочани с хартиени бюлетини за гласуване.

1.4. Формуляр на списък за допълнително вписване на придружителите (Приложение № 80-МИ).

1.5. Списък на заличените лица (Приложение № 6-МИ).

1.6. Формуляр на списък на лицата, получили копие от подписаните протоколи (Приложение № 95-МИ).

1.7. По един формуляр:

- на протокола на СИК за общински съветници, запечатан в плик;
  - на протокола на СИК за кмет на община, запечатан в плик;
  - на протокола на СИК за кмет на район, запечатан в плик (за София, Пловдив и Варна);
  - на протокола на СИК за кмет на кметство, запечатан в плик (ако се произвежда такъв избор).
- 1.8. Формуляри на чернови на протоколите на СИК, запечатани в плик.
- 1.9. Бланки-чернови за преброяване на предпочитанията (предпочитанията) за всяка от кандидатските листи на партии, коалиции, местни коалиции за общински съветници.

1.10. Печат на СИК/ПСИК (в запечатан плик).

1.11. Протокол за маркиране на печата на СИК (ПСИК) (Приложение № 87-МИ).

1.12. Образци на декларации (приложения № 15-МИ и № 81-МИ).

1.13. Копирна техника, консумативи и други помощни и технически материали:

- хартиени ленти за запечатване на изборителната кутия и кутията за отрязъците;
- два големи плика с надписи „Плик № 1 – Списъци на СИК № ...” и „Плик № 2 – Протоколи на СИК № ...“, които са подпечатани с печата на общината;
- хартиени ленти за запечатване на изборните помещения;
- ветроупорни или електрически фенери; канали; опаковъчна хартия; лепило; линийки; маркери; химикалки, пишещи със син цвят; торби и други, за осигуряване на нормалното протичане и приключване на изборния процес в изборителната секция;
- калкулатори;
- кабелни връзки тип „свинска опашка“ за завързване на торбите;
- отличителни знаци за членовете на СИК.

1.14. Други документи и материали по решение на ЦИК.

Председателят на СИК (при отсъствие на председателя, на зам.-председателя или секретаря на СИК) съответно на ПСИК, член на ОИК, определен с нейно решение, и кметът на общината/район/кметството или определено от него със заповед длъжностно лице от общинската администрация подписват:

- протокол за предаване и приемане на изборителния списък – част I и част II на СИК (Приложение № 82-МИ);
- протокол за предаване и приемане на списък за гласуване с ПСИК (Приложение № 83-МИ);
- протокол за предаване и приемане на изборните книжа и материали на СИК (Приложение № 85-МИ);
- протокол за предаване и приемане на изборните книжа и материали на ПСИК (Приложение № 86-МИ);
- протокол за предаване и приемане на изборителен списък в лечебните заведения, домовете за стари хора и други специализирани институции за предоставяне на социални услуги и в местата за изтърпяване на наказание лишаване от свобода и задържане (Приложение № 84-МИ);

Фабричните номера на протоколите за установяване на изборните резултати се вписват в протокола за предаването и приемането на изборните книжа и материали. Ако има разлика във фабричните номера на отделните листа на протоколите, това обстоятелство се описва на съответния ред от протоколите.

Формулярите на протоколите за установяване на изборните резултати се предават запечатани в плик по начин, който позволява да се видят само фабричните им номера. Пликовете се подпечатват и подписват от членове на ОИК **преди** поставяне в тях на формулярите на протоколите.

Печатът на СИК, съответно печатът на ПСИК, се предава в запечатан плик, който се подписва от председателя на СИК, длъжностното лице от общинската администрация и член на ОИК, определен с нейно решение. Пликът с печата не се отваря. Отваря се при откриване на изборния ден в секцията – 27 октомври 2019 г.

След подписване на протоколите отговорността за опазване на изборните книжа и материали носи членът на СИК, приел книгата и материалите.

Забранява се предварителното раздаване на изборни книжа и материали.

2. Действия по подготовка на изборното помещение

Изборните помещения се оборудват от общинската администрация с работни места за членовете на СИК, за да се осигури свободно поставяне на изборителните списъци, кутията за гласуване, място за бюлетините, печата на СИК, кутията с отрязъците, както и коприната техника. Осигуряват се и места за наблюдатели, застъпници, представители на партии, коалиции, местни коалиции и инициативни комитети.

Обособява се кабина за гласуване. Кабината се поставя и оборудва, така че да се осигури тайната на гласуването и гласуването на избиратели с увредено зрение или със затруднения в придвижването. Кабината е осветена, а завесите трябва да са от непрозрачен плат в неутрален цвят с височина осигуряваща тайната на гласуването.

В секциите с над 200 избиратели се осигурява втора кабина за гласуване.

На всяка секция се предоставя кутия за гласуване и кутия за отрязъците. Общинската администрация осигурява и достатъчен брой резервни избирателни кутии, за секциите с над 500 избиратели.

В кабината за гласуване се поставят маса, стол и химикал, пишещ със син цвят и също така:

- табло, на което с големи букви е указано, че избирателят може да изрази своя вот само със знак „X“ или „V“; поставени с химикал, пишещ със син цвят;

- табло с указание, че избирателят може да постави в кръгчето с номера, с който е регистриран избраният от него кандидат за общински съветник от избраната от него листа на партия, коалиция или местна коалиция знак „X“ или „V“ и с химикал, пишещ със син цвят, който показва по еднозначен начин неговото предпочитание (преференция) за съответния кандидат;

- списък с имената и номерата на кандидатите по кандидатски листи по реда на подреждане на кандидатските листи в бюлетината, изписани с един и същи размер, шрифт и формат. Кандидатските листи се подреждат по поредността на отпечатването им в бюлетината.

Таблата се поставят в кабината за гласуване, на стената срещу входа на кабината, като долният край на листа е не по-високо от 150 см (+/- 5 см) от пода.

Членовете на СИК подреждат масите, столовете, кабинетите за гласуване и останалите помощни материали, които ще се използват в изборния ден, по начин и ред, позволяващ незабавното започване на изборния ден.

3. Действия по подготовка на пространството пред изборното помещение и на сградата, в която се помещава избирателната секция

3.1. След получаване на изборните книжа и материали всяка СИК е длъжна да постави **пред изборното помещение** информационно табло, на което поставя:

- образците от бюлетините за гласуване за общински съветници и за кметове (за целта СИК ползва бюлетина за гласуване от всеки вид избор, върху лицевата страна на която се изписва текст „ОБРАЗЕЦ“). **Образецът се изготвя и поставя на таблото при откриването на изборния ден;**

- всички писмени решения на СИК;

- телефоните за връзка и подаване на сигнали до районно управление на МВР и до дежурния районен прокурор;

- телефон за връзка с ОИК;

- табло, в което е указано, че избирателят може да изрази своя вот само със знак „X“ или „V“, поставени с химикал, пишещ със син цвят;

- табло с указание, че избирателят може да постави в кръгчето с номера, с който е регистриран избраният от него кандидат за общински съветник от избраната от него листа на партия, коалиция или местна коалиция знак „X“ или „V“, който показва по еднозначен начин неговото предпочитание (преференция) за съответния кандидат;

- списък с имената и номерата на кандидатите по кандидатски листи по реда на подреждане на кандидатските листи в бюлетината, изписани с един и същи размер, шрифт и формат. Кандидатските листи се подреждат по поредността на отпечатването им в бюлетината.

- указателна табела, на която се изписва номерът на секцията и отдолу – административните адреси от населеното място, които обхваща секцията.

3.2. На видно място на входа на сградата, в която се помещават СИК, се поставят указателни табели, върху които се изписват номерата на секциите в сградата и етажът, на който се намират.

3.3. На всеки етаж в сградата се поставят указателни табели с номерата и местонахождението на избирателните секции на съответния етаж.

3.4. На входа на сградата, в която се помещават СИК, се поставя табела и други обозначителни знаци, които да насочат избирателите с увредено зрение или със затруднения в придвижването към секцията за гласуване на избиратели с увредено зрение или със затруднения в придвижването.

Непосредствено пред определената секция за гласуване на избиратели с увредено зрение или със затруднения в придвижването се поставя табела, на която се отбелязва допълнителното предназначение на секцията и международният знак за лица с увреждания.

4. Охрана на изборните помещения

След подреждането на изборното помещение присъстващите членове на СИК го заключават и запечатват с хартиена лента (подпечатана с печата на общината), на която се подписват.

Изборните помещения се охраняват отвън от служители на Министерството на вътрешните работи.

5. Съдействие от кмета на общината/района

Кметът снабдява членовете на СИК със списък с имената на членовете и телефонните номера за връзка помежду им, както и телефоните за връзка с ОИК и с общинската администрация.

Кметът осигурява превозно средство за придвижване до секцията за избиратели с увредено зрение и затруднения в придвижването.

Кметът осигурява помещение за работата на подвижната СИК. Осигурява и превозното средство за придвижване на членовете до домовете на избирателите, така че то да побира повече от 4 членове на ПСИК и кутията за гласуване.

Кметът осигурява също и транспортното средство за придвижване на членовете на СИК до ОИК за предаване на протоколите с резултатите от гласуването и другите изборни книжа.

IV. ИЗБОРЕН ДЕН – 27 октомври 2019 г.

1. Откриване на изборния ден

Изборният ден се открива в:

- 7,00 часа на 27 октомври 2019 г.;

- не по-късно от 8,00 часа (ако в 7,00 часа не са се явили повече от половината членове на СИК).

2. Отваряне на изборното помещение

Членовете на СИК следва да се съберат пред секцията поне 10 – 15 минути преди 7,00 часа. При липса на член на комисията – по телефона се установява дали ще се яви или не.

За да се разпечатат и отвори изборното помещение, трябва да присъстват повече от половината членове на комисията – 3 членове при 5-членните СИК, 4 членове при 6- и 7-членните СИК и 5 членове при 8- и 9-членни СИК.

Ако не са се явили повече от половината от членовете на комисията – **не се разпечатва и отваря изборното помещение**. Председателят на СИК уведомява ОИК кои членове на СИК отсъстват. **Председателят на СИК трябва да разполага с телефонните номера на членовете на СИК и ОИК (снабдява се от общинската администрация предварително).**

Ако в 7,00 ч. са се явили повече от половината от членовете на комисията, но не се е явил председателят, изборното помещение се разпечатва и изборният ден се открива от заместник-председателя, за което се уведомява ОИК. Това обстоятелство се вписва в протокол, съставен от секционната изборителна комисия, който се предава на ОИК.

Ако до 8,00 часа не се явят всички членове, ОИК назначава нови членове на мястото на неявилия се от същата квота.

При отсъствие на председателя ОИК назначава зам.-председателя за председател, а член на СИК за зам.-председател. При отсъствие на зам.-председателя или секретаря ОИК назначава член на СИК да заеме съответната длъжност. Председателят, заместник-председателят и секретарят следва да бъдат от различни партии и коалиции.

3. Действия след отварянето на помещението

3.1. СИК проверява:

- дали са налице изборителните списъци, бюлетините, печата и другите изборни книжа и материали;
- дали изборителните кутии и кутията за отрязъците от бюлетините са празни и изправни;
- дали в кабината за гласуване са поставени информационните табла и химикал, пишещ със син цвят.

3.2. Членовете на СИК разпределят помежду си функциите, които ще изпълняват в изборния ден, с решение, за което се съставя протокол.

3.3. Председателят на СИК или определен с решение на комисията член разпечатва плика с печата на комисията. Печатът се маркира по уникален начин (**като се наранява част от него на произволно място**). За маркирането се съставя протокол (Приложение № 87-МИ), който съдържа най-малко три отпечатъка от маркирания печат и се подписва от присъстващите членове на СИК.

3.4. След проверката, изборителната кутия и кутията за отрязъците от бюлетините се запечатват с хартиени ленти, подписани от присъстващите членове на комисията и подпечатани с печата на комисията.

3.5. Председателят откъсва по една бюлетина от кочана за всеки вид избор (общински съветници, кмет на община/район/кметство), и с големи букви по диагонал изписва „ОБРАЗЕЦ“ и ги залепва като образци на таблото пред изборителната секция.

3.6. Членовете на СИК са длъжни да поставят и носят предоставените им отличителни знаци, съответстващи на длъжността им, по образец, утвърден от ЦИК.

3.7. След извършването на тези действия председателят обявява изборния ден за открит и гласуването започва.

3.8. Председателят на СИК лично уведомява ОИК за откриването на изборния ден.

4. Допускане до гласуване на изборителите – български граждани. Гласуване

Българските граждани гласуват по изборителни списъци – част I.

СИК допуска изборителите в кабината за гласуване един по един.

4.1. Документи за гласуване

Гласува се само с лична карта или личен зелен паспорт (само за родените до 31.12.1931 г. включително).

Не се допуска гласуване с шофьорска книжка или задграничен паспорт.

Ако личната карта е с изтекъл срок, повредена или изборителят заяви, че е изгубена, унищожена, открадната или в процес на издаване, той трябва да представи на СИК оригинално удостоверение за издаване на лични документи по чл. 263, ал. 1 ИК със снимка, издадено от съответното районно управление на МВР. След като изборителят гласува и се подпише в изборителния списък, членът на СИК отбелязва върху удостоверението „гласувал в изборителна секция №... на 27 октомври 2019 г.“ и удостоверението се връща на изборителя. В случай че изборителят не представи удостоверение по чл. 263, ал. 1 ИК, същият не се допуска до гласуване.

В СИК, образувани в местата за изтърпяване на наказания лишаване от свобода, при упражняване правото си на глас, лицата освен с предвидените по-горе документи за самоличност могат да гласуват, като установят самоличността си по предвидения чл. 54, ал. 1 ЗИНЗС ред.

4.2. Проверка дали изборителят е вписан в изборителния списък

Първо. Изборителят предава на член на СИК документа си за самоличност.

Второ. Членът на СИК проверява дали изборителят фигурира в изборителния списък, след което сравнява имената (собствено, бащино и фамилно) и постоянния адрес от личната карта/зеления паспорт с отпечатаните в изборителния списък, без да ги чете на глас.

Трето. Членът на СИК задължително вписва в изборителния списък ЕГН, вида и номера на документа за самоличност.

Не чете и не диктува на глас.

Ако установи разлика между данните в документа за самоличност, съответно удостоверението за издаване на лични документи (по чл. 263, ал. 1 ИК), и имената на изборителя, вписани в изборителния списък, записва данните от документа за самоличност в графата „Забележки“ на изборителния списък.

4.3. Действия на СИК, ако изборителят не фигурира в изборителния списък и е вписан в Списъка на заличените лица

Когато членът на СИК не намери името на изборителя в изборителния списък, задължително проверява дали името му е вписано в списъка на заличените лица.

Всяка секция разполага със Списък на заличените лица – Приложение № 6-МИ.

В списъка на заличените лица са включени лица, които нямат право да гласуват, като срещу името на лицето е отбелязана причината, поради която са включени в списъка с едно от следните съкращения: „ПО“, „МП“, „НА“, „НА извън Република България“, „Без Уседналост“.

- „ПО“ – означава, че лицето е поставено под запрещение, няма изборителни права и не може да гласува;
- „МП“ – означава, че лицето в момента изтърпява наказание „лишаване от свобода“, няма изборителни права и не може да гласува;
- „НА“ – означава, че изборителят е включен в списък по настоящ адрес и следва да гласува в секцията по настоящия си адрес;

- „НА извън РБ“ – означава, че избирателят няма избирателни права в изборите за общински съветници и за кметове и не може да гласува, тъй като има настоящ адрес през последните 6 месеца преди датата на произвеждането на изборите за общински съветници и за кметове извън Република България;

„Без Уседналост“ – означава, че лицето няма адресна регистрация по постоянен адрес към 26 април 2019 г.

Ако името на избирателя е вписано в Списъка на заличените лица, членът на СИК проверява причината за вписването в списъка и му я разяснява:

4.3.1. Ако срещу името на лицето е вписано „ПО“, „МП“, „НА“, „НА извън Република България“ или „Без Уседналост“, членът на СИК връща документа му за самоличност и го уведомява, че не може да гласува. Уведомява го, че може да гласува само ако представи удостоверение от общината или кметството по чл. 40 ИК – Приложение № 14-МИ. Ако такъв избирател се върне в избирателната секция и представи оригинално удостоверение, издадено от общината, че основанието за включването му в списъка на заличените лица е отпаднало или не е налице, той се допуска да гласува по следния ред:

- членът на СИК заличава името на избирателя от списъка на заличените лица, като прекарва хоризонтална черта през името и другите данни на избирателя и отбелязва срещу тях „удостоверение по чл. 40 ИК“;

- избирателят попълва декларация по образец – Приложение № 15-МИ, че не е гласувал и няма да гласува на друго място;

- членът на СИК вписва имената и другите му данни от документа за самоличност в допълнителната страница на избирателния списък (под чертата);

- членът на СИК взема удостоверението и декларацията и след края на изборния ден ги прилага към избирателния списък;

- в графа „Забележки“ на избирателния списък членът на СИК отбелязва основанието за вписване – „удостоверение по чл. 40 ИК“;

- след гласуване, избирателят се подписва в избирателния списък (под чертата).

5. Вписване в допълнителната страница на избирателния списък (под чертата) в изборния ден

Това е страницата, която започва след края на избирателния списък с подписите на кмета и секретаря на общината/района.

СИК вписва в избирателния списък (под чертата) и допуска да гласуват само следните лица:

- лицата, които са се явили в секцията по постоянния си адрес и са вписани в списъка на заличените лица по т. 4.3. след представяне на удостоверение от общината или кметството по чл. 40 ИК – Приложение № 14-МИ, и на декларация по образец – Приложение № 15-МИ, че не са гласували и няма да гласуват на друго място;

- избиратели с увредено зрение или затруднения в придвижването, които гласуват в избрана от тях секция или в секция, предназначена за тях на първия етаж (партер), и имат постоянен адрес в общината, административния район (за София, Пловдив и Варна) или кметството и нямат настоящ адрес извън Република България към 26.04.2019 г. след представяне на декларация по образец – Приложение № 81-МИ, че не са гласували и няма да гласуват на друго място;

- избиратели, заличени от избирателния списък, тъй като са вписани в избирателни списъци в лечебни заведения, домове за стари хора и други специализирани институции, които в изборния ден се намират извън тях, се дописват от СИК по постоянния им адрес, след представяне на удостоверение за дописване в избирателния списък по постоянен адрес – Приложение № 16-МИ, издадено от ръководителя на лечебното заведение/дома, и декларация по образец – Приложение № 81-МИ, че не са гласували и няма да гласуват на друго място;

- избиратели, заличени от избирателния списък, тъй като са вписани в избирателни списъци в местата за изтърпяване на наказание лишаване от свобода и за задържане, които в изборния ден се намират извън тях, се дописват от СИК по постоянния им адрес, като представят удостоверение за дописване в избирателния списък по постоянен адрес – Приложение № 16-МИ, издадено от ръководителя на мястото, и декларация по образец – Приложение № 81-МИ, че не са гласували и няма да гласуват на друго място;

- постъпилите в лечебни заведения, домове за стари хора и други специализирани институции за предоставяне на социални услуги лица, след съставяне на избирателния списък от ръководителите им се дописват в изборния ден, ако имат постоянен адрес в общината, административния район (за София, Пловдив и Варна) или кметството, на чиято територия се намира лечебното заведение, дома, институцията, и нямат настоящ адрес извън Република България към 26 април 2019 г. включително, след представяне на декларация по образец (Приложение № 81-МИ), че не са гласували и няма да гласуват на друго място. По този ред се дописват и задържаните след съставяне на избирателния списък в местата за изтърпяване на наказание лишаване от свобода и за задържане;

- лицата от персонала на лечебните заведения, домовете за стари хора и другите социални институции и в местата за изтърпяване на наказание лишаване от свобода и за задържане, служебно заети в изборния ден по месторабота, въз основа на график за работа, ако имат постоянен адрес в общината, административния район (за София, Пловдив и Варна) или кметството и нямат настоящ адрес извън Република България към 26 април 2019 г. се дописват след представяне на декларация по образец – Приложение № 81-МИ, че не са гласували, и няма да гласуват на друго място;

- лицата, които са се явили в секцията по постоянния си адрес и отговарят на изискванията на чл. 396, ал. 1 ИК (имат право да гласуват), но са пропуснати в избирателния списък, и не фигурират в списъка на заличените лица, ако имат постоянен адрес в общината, административния район (за София, Пловдив и Варна) или кметството и нямат настоящ адрес извън Република България към 26 април 2019 г., могат да гласуват, след като представят документ за самоличност и декларация по образец – Приложение № 81-МИ, че не са гласували и няма да гласуват на друго място;

- лицата, заети в произвеждането на изборите като членове на СИК или охрана на съответната секция, ако не фигурират в отпечатания избирателен списък и имат постоянен адрес в общината, административния район (за София, Пловдив и Варна) или кметството и нямат настоящ адрес извън Република България към 26 април 2019 г., могат да гласуват, след като представят декларация (Приложение № 81-МИ).

Ако тези лица имат постоянен адрес към 26 април 2019 г. на територията на кметството, на което се намира избирателната секция, те могат да гласуват за кмет на кметство, за кмет на община, за кмет на район (за София, Пловдив и Варна) и за общински съветници. Срещу имената на тези избиратели в графа „Забележка“ на избирателния списък се отбелязва вида избор – КК/КО/КР/ОС.

Когато тези лица имат постоянен адрес към 26 април 2019 г. на територията на града – административен център на общината, те могат да гласуват за кмет на община и за общински съветници в общината – КО/ОС.

Представените от избирателите удостоверения – Приложение № 14-МИ и Приложение № 16-МИ, и декларациите – Приложение № 15-МИ и Приложение № 81-МИ, се прилагат в оригинал към избирателния списък.

Секционните избирателни комисии предоставят на избирателите образците на декларациите, описани по-горе.

След приключване на гласуването председателят и секретарят на СИК се подписват под последното име на вписания в допълнителната страница избирател и прилагат към избирателния списък всички декларации и удостоверения.

ВАЖНО! Документът за самоличност на избирателя се връща само след като пусне бюлетините в избирателната кутия и положи подпис в избирателния списък!

Ако избирателят заяви, че не желае да гласува за даден вид избор, съответно не му се предоставя бюлетина за гласуване и в графа „Забележка“ на избирателния списък се отбелязва за кой вид избор е гласувал – КК/КО/КР/ОС.

6. Гласуване на гражданите на друга държава – членка на Европейския съюз

Гласуването се извършва по избирателен списък част II (за гражданите на друга държава – членка на ЕС).

Избирателите, граждани на друга държава – членка на Европейския съюз гласуват с лична карта или паспорт и удостоверение за пребиваване. Техните имена трябва да са вписани в Част II на избирателния списък, където СИК вписва личния номер, номера на личната карта или паспорт и номера на удостоверението за пребиваване и датата на издаване, посочена в него. Удостоверението за пребиваване се задържа от СИК докато избирателят гласува и се връща след полагане на подпис в избирателния списък.

7. Оспорване на отказа за допускане до гласуване и за вписване в изборния ден

Отказът на СИК да впише избирател в избирателния списък в изборния ден е в писмена форма и с кратки мотиви, и се връчва на избирателя. Избирателят може да оспори отказа пред ОИК, която се произнася незабавно, но не по-късно от един час от получаване на жалбата и преди края на изборния ден.

8. Гласуване с придружител. Списък за допълнително вписване на придружителите

Неграмотността не е основание за гласуване с придружител.

Избирател с увредено зрение, с увреден слух или друго увреждане, което не му позволява да извърши сам необходимите действия при гласуване, може да поиска и да посочи придружител, който да го подпомогне при гласуването.

Допускането на избирател да гласува с придружител е по преценка на председателя на СИК. **Избирателят не е длъжен да представи документ от ТЕЛК/НЕЛК.**

Член от комисията може да оспори решението на председателя. Секционната избирателна комисия се произнася с окончателно решение по направеното оспорване, за което се съставя протокол.

При гласуването СИК отбелязва в графа „Забележки“ на избирателния списък срещу името на избирателя трите имена и ЕГН на придружителя. **Придружителят не се подписва в избирателния списък.** Данните на придружителя се вписват и в Списъка за допълнително вписване на придружителите (Приложение № 80-МИ). След гласуването придружителят се подписва **само** в този списък и получава документа си за самоличност.

Когато увреждането не позволява на избирателя да се подпише, в полето за подпис член на комисията отбелязва „гласувал“ и се подписва. Това обстоятелство се отбелязва в графата „Забележки“ и в протокола на секционната избирателна комисия.

След приключване на гласуването Списъка за допълнително вписване на придружителите се подписва от председателя и секретаря на СИК.

Не могат да бъдат придружители следните категории лица: кандидат, член на СИК, представител на партия, коалиция, местна коалиция, инициативен комитет, застъпник, наблюдател и анкетьор. Едно лице не може да бъде придружител на повече от двама избиратели.

9. Предоставяне на бюлетина на избирателя и гласуване

9.1. След вписване на данните на избирателя в избирателния списък член на СИК откъсва по една бюлетина от кочаните с бюлетините за общински съветници и за кметове на община/район/кметство, сгъва ги по начин определен с решение на ЦИК, **поставя печат на гърба на всяка една от бюлетините** и ги подава на избирателя.

Забранено е да се откъсват бюлетини от кочаните предварително.

Членът на СИК се уверява, че бюлетината от всеки вид избор е по образец и че върху нея няма никакви отбелязвания. Ако бюлетината не е отпечатана съгласно утвърдения образец, има зацапвания или механични увреждания членът на СИК я отделя и върху гърба ѝ написва „унищожена“.

9.2. Избирателят влиза в кабината за гласуване, за да упражни своя вот.

Избирателят излиза от кабината със сгънати бюлетини и ги подава на член на комисията, който сверява дали номерата върху тях съответстват на номерата в съответния кочан. След това, без да ги разгъва, поставя втори печат върху гърба на бюлетините, откъсва отрязъците с номерата на бюлетините и ги пуска в непрозрачната кутия.

Членът на СИК задължително се уверява, че е поставил втория печат на гърба на всяка една от бюлетините. Членът на СИК носи административнонаказателна отговорност по Изборния кодекс, ако не постави втори печат.

Забранено е да се разгъва сгънатата бюлетина при поставяне на печата на гърба ѝ и при откъсване на отрязъка.

Членът на СИК подава бюлетините на избирателя. Избирателят пуска бюлетините в избирателната кутия, подписва се в избирателния списък и получава документа си за самоличност.

10. Запълване на избирателната кутия

При запълване на избирателната кутия върху нейния отвор се залепва хартиена лента с подписите на членовете на комисията и се подпечатва с печата на СИК.

Гласуването продължава с втората избирателна кутия, която се запечатва с хартиени ленти, подписани от присъстващите членове на комисията и подпечатани с печата на комисията.

Пълната и запечатана с хартиена лента избирателна кутия остава на масата.

11. Гласуване при сгрешена бюлетина

Ако избирателят сгреша при попълването на бюлетината, той има право да поиска втора бюлетина, но само веднъж за всеки вид избор. Членът на СИК взема сгрешената бюлетина, без да я разгъва и надписва върху гърба ѝ „сгрешена“. Тази бюлетина се подписва от председателя, секретаря и член на комисията и се поставя печат, след което се отделя настрана. Членът на СИК подава на избирателя нова бюлетина, като я сгъва и подпечатва по вече указания ред. Избирателят може да сгреша само един път. При повторна грешка избирателят не получава нова бюлетина. В графа „Забележки“ членът на СИК отбелязва, че лицето не е гласувало, тъй като два пъти е сгрешило при гласуването.

12. Показан или заснет вот, бюлетини с несъответстващ номер (недействителни бюлетини)

Ако избирателят покаже своя вот, заснеме вота си или представи бюлетина с несъответстващ номер на номера в кочана, тези бюлетини не се пускат в избирателната кутия. На избирателя не се дава втора бюлетина и не се допуска да гласува.

При заснет вот и показан вот СИК незабавно обявява бюлетината за недействителна и отбелязва това обстоятелство върху бюлетината и в графа „Забележки“ на избирателния списък. Бюлетината се унищожава с надпис „Недействителна по чл. 227“ ИК (заснет вот) или „Недействителна по чл. 228 ИК“ (показан вот).

При несъответствие на номера на бюлетината с номер в кочана тази бюлетина се обявява за недействителна и това обстоятелство се отбелязва върху бюлетината и в графа „Забележки“ на избирателния списък. Избирателят не се допуска повторно до гласуване

13. Закриване на изборния ден

Изборният ден приключва в 20,00 часа.

Когато пред изборното помещение в 20,00 часа няма избиратели, председателят на СИК обявява гласуването за приключило.

Когато в 20,00 часа пред изборното помещение има негласували избиратели, председателят и секретарят на СИК установяват техния брой и самоличност. Негласувалите предават личните си карти/личния зелен паспорт на член на СИК. Само тези избиратели се допускат да гласуват, но не по-късно от 21,00 часа.

След обявяване на края на гласуването в 20,00 часа, съответно 21,00 часа, не се допуска гласуване.

V. ПРЕБРОЯВАНЕ НА ГЛАСОВЕТЕ И ПОПЪЛВАНЕ НА ПРОТОКОЛИТЕ С РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ГЛАСУВАНЕТО (ЗА ОБЩНСКИ СЪВЕТНИЦИ, ЗА КМЕТ НА ОБЩИНА, ЗА КМЕТ НА РАЙОН/КМЕТСТВО) Приложения № 89-МИ и № 90-МИ

1. Попълване на Част I от протоколите

Преди да започне преброяването на гласовете, председателят на СИК запознаване с четене на глас членовете на комисията с тази част от Методическите указания.

Секционната избирателна комисия определя с решение кой от членовете ѝ ще има достъп до бюлетините и ще брой, кой ще вписва данните от преброяването на гласовете в черновите на протоколите и в бланката чернова за преброяване на предпочитанията (преференциите), кой ще попълва протоколите, кой ще опакова бюлетините и книгата и т.н.

Секционната избирателна комисия разполага със следните протоколи:

- Протокол за избор на общински съветници (Приложение № 89-МИ);
- Протокол за избор на кмет на община (Приложение № 90-МИ);
- Протокол за избор на кмет на район (Приложение № 90-МИ) – само в градовете София, Пловдив и Варна;
- Протокол за избор на кмет на кметство (Приложение № 90-МИ) – само в кметствата.

Важно: Избирателната кутия не се отваря.

При установяване на резултатите от гласуването задължително първо се работи с черновите на протоколите.

Данните върху черновите на протоколите се попълват, като се спазват указанията, дадени в самия протокол, и се вписват четливо с цифри и с думи.

Последователно в черновата на всеки протокол на страница първа задължително се попълват данните за избирателната секция [община, населено място, кметство, административен район (само за град София, Пловдив и Варна), област], трите имена на членовете на СИК, часът на откриване на изборния ден и приключване на гласуването, на присъствалите лица и останалите данни от страница 1.

Пристъпва се към попълване с думи и числа на данните по буква „А“ и данните по т. 1 - 3 от протокола (данни от избирателния списък), както следва:

- в буква „А“ се вписва броят на получените от СИК в предизборния ден бюлетини, като в зависимост от вида избор се вписва числото от т. 3.1, 3.2, 3.3 или 3.4 от протокола за предаване и приемане на изборни книжа и материали (Приложение № 85-МИ или Приложение № 86-МИ за подвижна СИК);

- в т. 1, буква „а“ се вписва броят избиратели според избирателния списък – част I, като се вписва числото от т. 4 на Част I от Приложение № 82-МИ. В т. 1, буква „б“ се вписва броят избиратели според избирателния списък – част II като се вписва числото от т. 4 на Част II от Приложение № 82-МИ. В т. 1 се вписва общият брой на избирателите. За целта се сумират числата от буква „а“ и буква „б“ и полученият сбор се вписва в т. 1 на протокола на СИК за резултатите от гласуването. За подвижната СИК в т. 1 от протокола, се вписва числото от т. 3 на Приложение № 83-МИ, а за СИК в специализирана институция в т. 1 от протокола, се вписва числото от т. 3 на Приложение № 84-МИ. За тези СИК букви „а“ и „б“ не се попълват.

- в т. 2 се вписват избирателите, които СИК е вписала в допълнителната страница (под чертата) на избирателния списък в изборния ден;

- в т. 3 се вписва общият брой на избирателите според положените подписи в избирателния списък – Част I, Част II, плюс броят на вписаните в допълнителната страница от СИК. Когато според графа „Забележки“ избирател не е гласувал в даден вид избор, подписът му не се брой за т. 3 от протокола за този вид избор.

След като попълни посочените по-горе данни, СИК пристъпва към преброяване и опаковане на бюлетините извън избирателната кутия, посочени в т. 4 от протоколите. Бюлетините в т. 4 от протоколите се преброяват и вписват последователно и поотделно за всеки вид избор, както следва:

- т. 4, буква „а“ – брой на неизползваните бюлетини;

- т. 4, буква „б“ – брой на унищожените от СИК бюлетини (тук се вписват и използваните бюлетини за образец, които са залепени на таблото пред изборното помещение);

- т. 4, буква „в“ – брой на недействителните бюлетини по чл. 427, ал. 6 ИК (несъответстващ номер);

- т. 4, буква „г“ – брой на недействителните бюлетини по чл. 227 ИК (заснет вот);

- т. 4, буква „д“ – брой на недействителните бюлетини по чл. 228 ИК (показан вот);

- т. 4, буква „е“ – брой на сгрешените бюлетини, когато избирателят е събркал при гласуването и е гласувал повторно.

Тези бюлетини се опаковат поотделно в пакети за всеки вид избор и се надписват, както следва:

- пакет с надпис „Неизползвани бюлетини“ – т. 4, буква „а“;

- пакет с надпис „Унищожени бюлетини от СИК“ – т. 4, буква „б“;

- пакет с надпис „Недействителни бюлетини“ по чл. 227, чл. 228 и чл. 427, ал. 6 ИК – т. 4, букви „в“, „г“ и „д“;

- пакет с надпис „Сгрешени бюлетини“ – т. 4, буква „е“.

Отрязъците с номерата на бюлетините се изваждат от кутията и се опаковат в плик, който се надписва.

Запечатаните пакети с бюлетините по т. 4 от протокола (извън избирателната кутия) и отрязъците се подписват от всички членове на СИК и се подпечатват.

Всички опаковани материали се прибират в чувала (торбата), който се отстранява от масата. Изпразнените кутии за отрязъците не се слагат в чувала (торбата).

2. Преброяване на бюлетините (гласовете) и попълване на Част II от протоколите

Само СИК е компетентна да установи кой глас е действителен или не. Присъстващите лица не могат да се намесват в работата на СИК при установяване на резултата от гласуването.

ГЛАСЪТ Е ДЕЙСТВИТЕЛЕН, КОГАТО:

- бюлетината е по установен образец;
- на гърба на бюлетината са положени два печата на съответната СИК;
- върху бюлетината вотът на избирателя е отбелязан със знак „X“ или „V“ с химикал, пишещ със син цвят, само в едно от квадратчетата за гласуване – за партия, коалиция, местна коалиция, независим кандидат или в квадратчето „Не подкрепям никого“;

- в бюлетината за общински съветници вотът е отбелязан в едно от квадратчетата за гласуване и няма отбелязано предпочитание (преференция) или е отбелязано едно или повече от едно предпочитание (преференция) в кръгчетата със знак „X“ или „V“ с химикал, пишещ със син цвят;

- знакът „X“ или „V“ излиза извън квадратчето на съответната кандидатска листа, но не навлиза в друго квадратче;
- върху бюлетината няма вписани символи и знаци, като букви, цифри и други знаци;
- в бюлетината има отклонения, дължащи се на дефекти и грешки при производството, или когато върху нея има механични увреждания или зацапвания.

Когато в бюлетината има отбелязване със знак „X“ или „V“ с химикал, пишещ със син цвят, само в квадратчето „Не подкрепям никого“ – гласът е действителен.

Когато в избирателната кутия бъде намерена бюлетина, отговаряща на изброените по-горе изисквания за действителност на гласа, но не е откъснат отрязъкът с поредния номер на бюлетината, гласът се брои за действителен, ако номерът на бюлетината съвпада с някой от номерата в кочаните, от които са откъсвани бюлетините в тази избирателна секция.

ГЛАСЪТ Е НЕДЕЙСТВИТЕЛЕН, КОГАТО:

- бюлетината не е по установения образец;
- на гърба на бюлетината не се съдържат два броя печати на съответната СИК;
- в бюлетината има вписани символи, като букви, цифри и други знаци;
- върху квадратче или кръгче в бюлетината за общински съветници знакът „X“ или „V“ не е отбелязан с химикал, пишещ със син цвят;

- вотът на избирателя е отбелязан със знак, различен от „X“ или „V“;
- върху бюлетината има отбелязване в повече от едно квадратче – на партия, коалиция, местна коалиция, независим кандидат или в квадратчето „Не подкрепям никого“;

- знакът „X“ или „V“ засяга повече от едно квадратче за гласуване, така че не може да се определи еднозначно вотът на избирателя;

- в бюлетината не е отбелязан вотът на избирателя (празна бюлетина).

Когато в избирателната кутия бъде намерена бюлетина, отговаряща на изискванията за действителност на гласа и не е откъснат отрязъкът с поредния номер на бюлетината, гласът се брои за недействителен, ако този номер не съвпада с никой от номерата в кочаните, от които са откъсвани бюлетините в тази избирателна секция.

При спор относно действителността или недействителността на някой глас трябва да се вземе писмено решение с поименно гласуване, като случаят се описва в протокол. Протоколът се прилага към протокола на секционната избирателна комисия, като на гърба на бюлетината се отбелязва номерът на решението, основанието за недействителност и се подписва от председателя и секретаря.

2.1. Преброяване на бюлетините (гласовете) за партии, коалиции, местни коалиции и независими кандидати

Преди отваряне на избирателната кутия и преброяване на бюлетините от масата се отстраняват всички излишни книжа и материали. На масата остават само избирателната кутия/кутии, черновите от протокола, бланката-чернова за преброяване на преференциите.

2.1.1. Секционната избирателна комисия отваря избирателната кутия. Бюлетините се изваждат една по една от определения от СИК член на комисията и се поставят с лицевата страна надолу на отделни купчини според вида избор (за всеки вид избор бюлетините са с различна големина). Когато е включена втора избирателна кутия, тя се отваря и бюлетините се изваждат и преброяват заедно с бюлетините от първата.

2.1.2. Последователността на действията на СИК е следната:

- извършват се действията по преброяване на бюлетините от избора за кмет на община и резултатите се вписват в точки от 5 до 9 включително в черновата на протокола за избиране на кмет на община; след проверка на контролите бюлетините се опаковат и отстраняват от масата;

- извършват се действията по преброяване на бюлетините от избора за кмет на район (ако се произвежда такъв избор) и резултатите се вписват в точки от 5 до 9 включително в черновата на протокола за избиране на кмет на район; след проверка на контролите бюлетините се опаковат и отстраняват от масата;

- извършват се действията по преброяване на бюлетините от избора за кмет на кметство (ако се произвежда такъв избор) и резултатите се вписват в точки от 5 до 9 включително в черновата на протокола за избиране на кмет на кметство; след проверка на контролите бюлетините се опаковат и отстраняват от масата;

- извършват се действията по преброяване на бюлетините от избора за общински съветници и резултатите се вписват в точки от 5 до 10 включително в черновата на протокола за избиране на общински съветници; след проверка на контролите бюлетините се опаковат и отстраняват от масата.

2.1.3. Преброяват се бюлетините от съответния вид избор и броят им се вписва в точка 5 от черновата на протокола на СИК. След попълване на тази точка се пристъпва към преброяване на броя на действителните и броя на недействителните гласове.

2.1.4. Бюлетините се подреждат на две отделни купчини – действителни (I купчина) и недействителни (II купчина). Купчините с действителни и с недействителни бюлетини се преброяват поотделно. Броят на недействителните гласове се вписва в точка 6 от черновата, а броят на действителните – в точка 7. **Сумата от числата по т. 6 и т. 7 трябва да е равна на числото по т. 5 от протокола.**

2.1.5. След попълване на точка 7 действителните гласове се разделят на две купчини – гласове, подадени за партии, коалиции, местни коалиции и независими кандидати (I-ва купчина), и гласове с отбелязване в квадратчето „Не подкрепям никого“ (II-ра купчина). Преброяват се гласовете (бюлетините), подадени за партиите, коалициите, местните коалиции и независимите кандидати. Полученото число се вписва в т. 7.1. от черновата. Отделно се преброяват и гласовете „Не подкрепям никого“ и

полученото число се вписва в точка 7.2. от черновата. **Сумата от числата по т. 7.1. и т. 7.2. трябва да е равна на числото по т. 7 от протокола.**

2.1.6. Бюлетините с действителни гласове, подадени за всяка от партиите, коалициите, местните коалиции и независимите кандидати, се подреждат на отделни купчини. Бюлетините от всяка купчинка се броят поотделно. Получените числа се вписват на съответния ред в т. 8 от протокола, графа „Действителни гласове“ – срещу наименованието на съответната партия, коалиция, местна коалиция или името на независимия кандидат. **Числото по т. 7.1. трябва да е равно на сумата от числата по т. 8, графа „Действителни гласове“.**

2.1.7. Недействителните бюлетини, които са вписани в т. 6, се разпределят по кандидатски листи в т. 8, графа „Недействителни гласове“ и т. 9 от черновата на протокола. Една недействителна бюлетина се разпределя по кандидатска листа, ако в нея е гласувано само за една кандидатска листа, но бюлетината е недействителна по други причини. Разпределените недействителни бюлетини се вписват в т. 8, графа „Недействителни гласове“ от черновата на протокола срещу наименованието на съответната партия, коалиция, местна коалиция или името на независимия кандидат.

2.1.8. Недействителните бюлетини, които не могат да се разпределят по кандидатски листи в т. 8, графа „Недействителни гласове“ се преброяват и се вписват в т. 9 от черновата на протокола. Това са тези бюлетини, върху които няма поставен знак в нито едно квадратче за гласуване (празна бюлетина), зачертани са всички листи, има поставен знак в повече от едно квадратче за гласуване (за партия, коалиция, местна коалиция, независим кандидат или в квадратчето „Не подкрепям никого“), или не може да се установи еднозначно вотът на избирателя. **Числото по т. 9 трябва да е равно на разликата от числото по т. 6 и сумата от числата по т. 8 в графа „Недействителни гласове“.**

В буква „Б“ от черновата на протокола се описва дали е имало спорове по действителността на гласовете и какви решения са взети по тях.

В края на протокола се отбелязва какви жалби или заявления са постъпвали до СИК и какви решения е взела СИК по тях. Описват се и се прилагат към протокола всички жалби.

Ако е получен нов протокол на СИК и е върнат сгрешеният, това обстоятелство задължително се описва.

Описва се каква е била обстановката при произвеждането на изборите.

Всички членове на СИК задължително подписват протокола, като се отбелязва в колко часа е приключило попълването му.

2.2. Преброяване на предпочитанията (преференциите) и попълване на част II, лист 2, т. 10 от протокола за избиране на общински съветници

След установяване броя на действителните и недействителните гласове и вписването им в черновата от протокола недействителните бюлетини се отделят и се пристъпва към преброяване на предпочитанията (преференциите) за всеки един от кандидатите на партиите, коалициите и местните коалиции.

Важно е да се знае относно преброяване на предпочитанията (преференциите):

- липсата на отбелязано предпочитание (преференция) не прави гласа недействителен. Такъв глас се брои (отчита) само за партията, коалицията или местната коалиция;

- предпочитанието (преференцията) не се брои (отчита), когато има отбелязване със знак „X“ или „V“ с химикал, пишещ със син цвят, в повече от едно кръгче. Приема се, че няма предпочитание и гласът се брои само за партията или коалицията;

- отбелязването на предпочитание (преференция), когато е гласувано за независим кандидат, не опорочава вота на избирателя. Гласът е действителен и се брои за независимия кандидат.

Препоръчителен е следният начин на преброяване на преференциите:

2.2.1. Предпочитанията (преференциите) се преброяват и отбелязват върху бланка-чернова, която се попълва поотделно за всяка партия, коалиция и местна коалиция.

2.2.2. Преброяването на предпочитанията (преференциите) се извършва последователно по листи на партии, коалиции и местни коалиции и по реда на отпечатването им в бюлетината. Член на СИК, определен с нейно решение, взема бюлетина от купчината с действителни гласове за съответната партия, коалиция или местна коалиция, показва я и обявява:

а) поредния номер на кандидата, за когото е отбелязано предпочитание (преференция) или

б) че няма отбелязано предпочитание (преференция) или

в) че е отбелязано предпочитание (преференция) в повече от едно кръгче със знак „X“ или „V“ с химикал, пишещ със син цвят.

След това подава бюлетината на друг член на СИК за проверка и поставяне в съответната купчина.

2.2.3. Броят на предпочитанията (преференциите) се отразява едновременно и независимо един от друг от двама членове на СИК (предложени в състава на комисията от различни партии и коалиции), определени с решение на комисията.

2.2.4. При наличието на предпочитание (преференция) членът на СИК, който държи бюлетината, оповестява на глас за кой кандидат е предпочитанието. Членовете на СИК, които записват предпочитанията (преференциите) върху бланката-чернова, ги отразяват, като ограждат (зачертават) първото число на първия ред, започвайки от № 1 на първия ред и продължават във възходящ ред, без да изпускат числа до изчерпване на предпочитанията (преференциите) за този кандидат.

Последното оградено (зачертано) число показва броя на получените предпочитания (преференции) за съответния кандидат.

2.2.5. Това число се вписва с цифри в т. 10, част II, лист 2 от протокола на СИК – Приложение № 89-МИ от изборните книжа, в правоъгълника под номера на кандидата в листата на съответната партия/коалиция/местна коалиция.

2.2.6. Броят на бюлетините без предпочитание (преференция) се установява, като от броя на действителните бюлетини, подадени за листата на партията/коалицията/местната коалиция, се изважда сумата на всички подадени предпочитания (преференции) за всички кандидати на тази партия/коалиция/местна коалиция. Полученото число се записва с цифри в т. 10, в правоъгълника под надписа „без преференции“ в листата на съответната партия/коалиция/местна коалиция. **Числото по т. 8, графа „Действителни гласове“ за съответната партия/коалиция/местна коалиция, трябва да е равно на сумата от числата по т. 10 за съответната партия/коалиция/местна коалиция.**

3. Пренасяне на данните от черновите в секционните протоколи на СИК – приложения № 89-МИ и № 90-МИ

При попълване на данните в черновата на протокола и преди пренасянето им в протокола проверете дали са изпълнени вписаните в него контроли.

Важно! СИК разполага само с един секционен протокол за всеки вид избор, в който не се допускат грешки при попълването му. При допуснати грешки СИК получава друг формуляр отсекционния протокол от ОИК по ред, определен с Решение № 1180-МИ от 24.09.2019 г. на ЦИК.

След като попълните черновите и се убедите, че всички контроли в протоколите са удовлетворени, **ксерокопирайте черновите** и преминете към пренасяне на данните върху секционните протоколи на СИК.

Всички членове на СИК задължително проверяват дали протоколите са коректно попълнени, след което подписват всеки протокол, като се отбелязва в колко часа е приключило попълването му.

В долния десен ъгъл на всяка страница на всеки протокол е отпечатан уникален фабричен номер и има черни правоъгълници (маркери). Около фабричните номера и черните правоъгълници (маркери) не се пише и не се поставят печати.

Върху протокола не се драска, не се използва за подложка при попълване на черновата, защото е на химизирана хартия.

4. Копиране на протоколите на СИК

Копирането се извършва в изборното помещение след попълване на всички данни в протоколите и подписването им от всички членове на СИК.

Право да получат заверено копие от протоколите при поискване имат кандидатите, членовете на СИК, представителите на партии, коалиции и инициативни комитети – по един от партия, коалиция, местна коалиция и инициативен комитет, застъпниците – по един за всяка кандидатска листа, наблюдателите – по един за всяка организация, регистрирана като наблюдател на изборите.

Председателят, заместник-председателят и секретарят на СИК подписват копията на протоколите на всяка страница (лист) и полагат печата на комисията.

Имената, качеството и другите данни за лицата, получили копия от протоколите, се вписват в списъка – Приложение № 95-МИ. Списъкът се подписва от председателя и секретаря на СИК.

VI. ДЕЙСТВИЯ НА СИК СЛЕД ПОПЪЛВАНЕ НА ПРОТОКОЛИТЕ

1. Опаковане на бюлетините и другите изборни книжа

След попълване и подписване на секционните протоколи СИК опакова изборните книжа и материали по реда на Решение № 1129-МИ от 18 септември 2019 г. на ЦИК, както следва:

Пликове с изборни книжа, които **не се поставят в чувала (торбата)**:

А. В плик с надпис „Плик № 1-МИ – Списъци на СИК № .....“ СИК/ПСИК поставят:

1.1. избирателния списък (част I – Приложение № 1-МИ, и част II – Приложение № 2-МИ);

1.2. декларациите (Приложения № 15-МИ и № 81-МИ) и удостоверенията, приложени към избирателния списък (Приложения № 14-МИ и № 16-МИ);

1.3. списъка на заличените лица (Приложение № 6-МИ);

1.4. списъка за допълнително вписване на придружителите (Приложение № 80-МИ).

Б. В плик с надпис „Плик № 2-МИ – Протоколи на СИК № .....“ СИК/ПСИК поставят:

2.1. попълнения и подписан протокол на СИК/ПСИК с резултатите от гласуването за общински съветници (Приложение № 89-МИ);

2.2. попълнения и подписан протокол на СИК/ПСИК с резултатите от гласуването за кмет на община (Приложение № 90-МИ);

2.3. попълнения и подписан протокол на СИК/ПСИК с резултатите от гласуването за кмет на район (Приложение № 90-МИ) (за София, Пловдив и Варна);

2.4. попълнения и подписан протокол на СИК/ПСИК с резултатите от гласуването за кмет на кметство (Приложение № 90-МИ) – **ако се произвежда такъв избор**;

2.5. протокола за предаване и приемане на изборните книжа и материали (Приложения № 85-МИ или № 86-МИ за ПСИК);

2.6. протокола за предаване на сгрешен формуляр и приемане на нов формуляр на протокол на СИК/ПСИК, ако е съставен такъв при сгрешен протокол (Приложение № 88-МИ);

2.7. протокола с решението на СИК/ПСИК при оспорване действителността или недействителността на някой глас;

2.8. особеното мнение на член на СИК/ПСИК, който не е съгласен с отразените в протокола резултати от гласуването;

2.9. ксерокопия на черновите на протоколите на СИК.

Пликите № 1 и № 2 се подписват и подпечатват с печата на СИК от членовете на СИК **преди** поставянето в тях на протоколите. Върху пликите се изписва пълният 9-цифрен номер на секцията.

В. Изборни книжа и материали, които се поставят в чувала (торбата).

В чувала (торбата) СИК/ПСИК поставя опаковани в отделни пакети за всеки вид избор и надписани, както следва:

- пакет с надпис „Неизползвани бюлетини“;

- пакет с надпис „Унищожени бюлетини от СИК“;

- пакет с надпис „Недействителни бюлетини“, намиращи се извън избирателната кутия по чл. 227, чл. 228 и чл. 427, ал.

6 ИК;

- пакет с надпис „Сгрешени бюлетини“, намиращи се извън избирателната кутия по чл. 267, ал. 2 ИК;

- пакет с надпис „Бюлетини с недействителни гласове“;

- пакет с надпис „Действителни бюлетини за кандидатски листи“;

- пакет с надпис „Действителни бюлетини „Не подкрепям никого“;

- черновите на протоколите на СИК;

- бланките-чернови за отразяване на предпочитанията (преференциите);

- пакет с надпис „Кочани от бюлетините“, с които е гласувано;

- опаковани в плик отрязъци с номерата на бюлетините;

- протокола за маркиране на печата на СИК/ПСИК (Приложение № 87-МИ);

- приемо-предавателния протокол за избирателния списък (приложения № 82-МИ, № 83-МИ за ПСИК или № 84-МИ за специализирани институции);

- списъкът на лицата, получили копия от протоколите на СИК/ПСИК (Приложение № 95-МИ);

- постъпилите жалби и сигнали и протоколите с решенията по тях;

- други протоколи на СИК, извън поставените в Плик № 2-МИ;

- неизползвани образци на декларации;

- печатът на СИК/ПСИК, но само след произвеждането на евентуален втори тур за избор на кмет.

След произвеждане на избора за общински съветници и първия тур на избора за кмет печатът на СИК/ПСИК не се поставя в чувала (торбата), а в отделен запечатан плик, който се предава на комисията по чл. 445, ал. 7 ИК, съгласно т. 4.

Изборните книжа, които се поставят в чувала (торбата), се опаковат поотделно и се запечатват с хартиена лента, която се подпечатва с печата на СИК/ПСИК и се подписва от членовете на комисията.

Другите помощни и технически материали, получени от общинската администрация, като кутия за отрязъците с номерата на бюлетините, неизползвани хартиени ленти, маркери, лепило, линейки, химикалки, не се поставят в чувала (торбата), а се опаковат отделно и се предават на общинската администрация.

Чувалът (торбата) с книгата се завързва. Около възела се залепва хартиена лента с изписани върху нея пълният 9-цифрен номер на секцията и имената и фамилиите на всички членове на СИК/ПСИК. Хартиената лента се подпечатва и подписва от всички членове на СИК/ПСИК. При залепването на хартиената лента да не се използва тиксо. Върху чувала (торбата) се залепва хартиен етикет с надпис: „Избори за общински съветници и за кметове на 27.10.2019 г.“, и пълният 9-цифрен номер на секцията. При невъзможност да бъде залепен хартиен етикет, надписът може да бъде изписан и с маркер.

2. Транспортиране на изборните книжа и материали след обявяване на резултатите от гласуването в секцията

Срок: веднага след изготвяне на протоколите на СИК, но не по-късно от 24 часа след обявяване края на гласуването.

Книжата и материалите се транспортират от секцията (изборното помещение) до ОИК и общината със специално организиран транспорт.

Забранява се на членовете на СИК да пренасят протоколите, бюлетините, изборните книжа и други материали на други места освен в ОИК и в общината.

Транспортното средство се осигурява от кмета на общината. Няколко съседни СИК могат да бъдат обслужени от едно транспортно средство.

Шофьорът на транспортното средство трябва да притежава писмо, подписано от кмета на общината или от друго оправомощено от кмета длъжностно лице, отговорно за организационно-техническата подготовка на изборите. В писмото се отбелязват трите имена и ЕГН на шофьора, регистрационният номер на транспортното средство и целта на пътуването.

Председателят или заместник-председателят, секретарят и един член на СИК/ПСИК, предложени от различни партии и коалиции, вземат от избирателната секция за предаване на ОИК, съответно на общинската администрация, пликовете със списъците и протоколите на СИК, както и чувала (торбата) с бюлетините и другите изборни книжа.

3. Приемане и обработка на секционните протоколи от ОИК

Председателят или заместник-председателят, секретарят и член на СИК, предложени от различни партии и коалиции, предават на ОИК „Плик № 1-МИ – Списъци на СИК № ...” и „Плик № 2-МИ – Протоколи на СИК № ...“ с книгата в тях запечатани и подписани от всички членове на СИК.

При установяване на липса или несъответствие на изборни книжа в пликовете членовете на СИК и ОИК съвместно установяват причините и случаят се описва в протокол.

Секционните протоколи се предават на ОИК **НЕРАЗПЛАСТЕНИ**. Представителите на СИК проследяват точността на въвеждане на данните от протоколите в Изчислителния пункт (ИП) на ОИК.

Когато ОИК установи очевидни фактически грешки в секционния протокол, тя го връща на представителите на СИК за отстраняването им.

Когато ОИК установи, че фабричният номер на представен протокол не съответства на получения от СИК протокол, както и когато установи съществено несъответствие във вписаните в протокола данни, което не може да се отстрани от тримата приносители на протокола, в ОИК се събира цялата СИК и заедно с ОИК извършват ново преброяване на гласовете след приемането на протоколите на всички останали секционни избирателни комисии.

При приемане на всеки секционен протокол ОИК издава разписка, която съдържа числовите данни от протокола. Разписката се подписва от представители на ОИК, СИК и ИП.

Останалите действия по приемането и обработката на секционните протоколи от ОИК се извършват под ръководството на комисията и съгласно Методическите указания на Централната избирателна комисия за ОИК.

Пликовете със списъците от гласуването в изборите и приложенията към тях се предават от ОИК на ГД „ГРАО“ в МРРБ за извършване проверка за гласуване в нарушение на ИК в тридневен срок от приемането на протоколите.

4. Предаване на торбите с бюлетините и останалите изборни книжа и материали на общинската администрация

След приемане на протоколите от ОИК членовете на СИК предават на комисията, назначена по реда на чл. 445, ал. 7 ИК, запечатания чувал (торба) с бюлетините и „Плик № 2-МИ – Протоколи на СИК № .....“.

За предаването на чувала (торбата) и плика с изборните книжа и материали се съставя протокол – Приложение № 3 към Решение № 1129-МИ от 18 септември 2019 г. на ЦИК. Протоколът се подписва от членовете на СИК и от всички членове на комисията по чл. 445, ал. 7 ИК.

Редът за предаване на чувалите (торбите) с бюлетините и другите изборни книжа и тяхното съхранение се урежда с Решение № 1129-МИ от 18 септември 2019 г. на ЦИК.

Запечатаните чували (торби) с бюлетините и другите книжа и материали на СИК не се разпечатват освен когато ОИК не вземе решение по чл. 445, ал. 3 ИК за повторно преброяване на бюлетините.

VII. ЗАЩИТА НА ЛИЧНИТЕ ДАННИ ПРИ ОБРАБОТВАНЕТО ИМ ОТ СИК В ИЗБОРНИЯ ПРОЦЕС

СИК е администратор на лични данни за целите на произвеждането на изборите за общински съветници и за кметове на 27 октомври 2019 г. Членовете на СИК обработват личните данни по реда и условията, определени в Изборния кодекс (ИК). Законът за защита на личните данни (ЗЗЛД) и Общият регламент за защита на личните данни на ЕС се прилагат, доколкото няма изрична уредба в ИК или когато ИК препраща към тях.

СИК при работата си с лични данни спазва Указанията за СИК при обработване и защита на лични данни в изборите за общински съветници и за кметове на 27 октомври 2019 г., приети от Централната избирателна комисия, съгласувани с Комисията за защита на личните данни. Указанията са публикувани на интернет страницата на ЦИК www.cik.bg, в разделите за всяка ОИК.